

Welkom op deze interactieve pagina.

Tegenover Medisch Centrum Alkmaar staat een monument. Verscholen tussen de bomen. Één keer per jaar staan daar honderden mensen, want het is het eindpunt van de stille tocht op 4 mei.

Het monument staat er onder andere om vijf gefusilleerde verzetsstrijders en alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog te gedenken.

Klik op de startknop hieronder om meer te weten te komen over dit monument

Deze interactieve lesbrief voor de bovenbouw van de Alkmaarse basisscholen is een initiatief van het 5 Mei Comité Alkmaar in samenwerking met het Regionaal Archief, en is tot stand gekomen met steun van de gemeente Alkmaar. (Teksten: Carly Misset)

De foto die je hier ziet vertelt een verhaal over de Tweede Wereldoorlog in Alkmaar. Een waargebeurd verhaal. Vrolijk is het niet. Klik je op de verborgen buttons, dan kom je te weten wat hier in de oorlog is gebeurd. En waarom we dat niet willen vergeten.

Eh...hm, de Tweede Wereldoorlog, wanneer was dat ook al weer? [Klik hier](#)

In Nederland duurde de Tweede Wereldoorlog van 10 mei 1940 tot 5 mei 1945.

Hoe lang geleden is dat?

Reken dat maar eens even uit. Misschien zijn jouw opa en oma in de oorlog geboren. Of net erna.

Vraag het ze een keer.

Het einde van de oorlog herdenken en vieren we ieder jaar op 4 en 5 mei. Hoe doen we dat in Alkmaar?

4 en 5 mei.

De doden herdenken en de vrijheid vieren.

Op 5 mei vieren we dat het na vijf jaar oorlog weer vrede werd. En dat wij in Nederland in vrijheid kunnen leven. Op 4 mei denken we aan de doden die door oorlogsgeweld gevallen zijn. Aan de mannen, vrouwen en kinderen voor wie er geen bevrijdingfeest is gekomen.

Bekijk [hier](#) de schooltv-clip 'Een monument voor oorlogsslachtoffers. Opdat we ze niet vergeten'.

Op 5 mei is er het grote Bevrijdingsfestival in de Alkmaarder Hout. Met live muziek, en voor kinderen een speciaal activiteitenprogramma.

Klik op het logo om de website van het Alkmaarse 5 mei comité te bezoeken

[terug naar startpagina](#)

Dodenherdenking: de vlag halfstok

Elk jaar op 4 mei zijn we om 8 uur 's avonds twee minuten stil. Veel mensen leggen bloemen bij een van de 3500 oorlogsmonumenten in ons land.

Koning Willem Alexander doet dat op de Dam in Amsterdam, bij het Nationale Monument. De burgemeester van Alkmaar en een heleboel gewone Alkmaarders doen dat bij het gedenkteken in de Alkmaarder Hout.

De Nederlandse vlaggen hangen dan overal halfstok. Dat betekent dat ze op halve hoogte zijn vastgemaakt aan de vlaggenstok of vlaggenmast. Het is een teken van rouw en respect voor de doden. De volgende dag hijsen we de vlaggen weer in top.

Op 5 mei mogen ze vrolijk wapperen om bevrijdingsdag te vieren.

Waar denk jij op 4 mei aan, bij de twee minuten stilte? [Klik hier](#) om te horen waar andere kinderen aan denken.

De Alkmaarse Stedemaagd treurt om de doden

Huh, wat heeft deze slordig gesluierte dame met de Tweede Wereldoorlog te maken?

Kijk maar eens goed, dit is niet zomaar een vrouw. Het beeld stelt de stad Alkmaar voor. In haar linkerhand draagt zij het stadswapen. In haar rechterhand houdt ze een krans van laurierbladeren omhoog, een teken van overwinning.

Met haar lange gewaad lijkt zij op een Griekse godin. We noemen haar met een oud woord de Stedemaagd. Zij is de stad Alkmaar, die treurt om haar dode burgers.

Wie maakte het beeld? ([klik hier](#))

Wat betekent dat moeilijke gedicht onder de voeten van de Stedemaagd? ([klik hier](#))

De beeldhouwster die de Stedemaagd maakte heet *Jeanne Kouwenaar-Bijlo*.

Het beeld werd in 1950 aan de Harddraverslaan geplaatst. Maar al op 10 mei 1945, vijf dagen na het eind van de oorlog, kwamen Alkmaarders op deze plek bij elkaar om de doden te herdenken.

Jeanne Kouwenaar-Bijlo bij de Stedemaagd

De eerste herdenking op 10 mei 1945

[klik hier](#) om naar de vorige pagina te gaan

[terug naar startpagina](#)

Het gedicht op het voetstuk van de Stedemaagd zegt:

Zij staat hier voor alle burgers die hun leven hebben gegeven in de strijd. Maar echt dood zijn de doden niet, want zij leven voor altijd in onze herinnering.

De dichter Adriaan Roland Holst (ARH) heeft het gedicht in 1950 gemaakt.

Fragment sokkel met gedicht Roland Holst

Adriaan Roland Holst

[klik hier](#) om naar de vorige pagina te gaan

[terug naar startpagina](#)

Wat gebeurde hier op 17 november 1944?

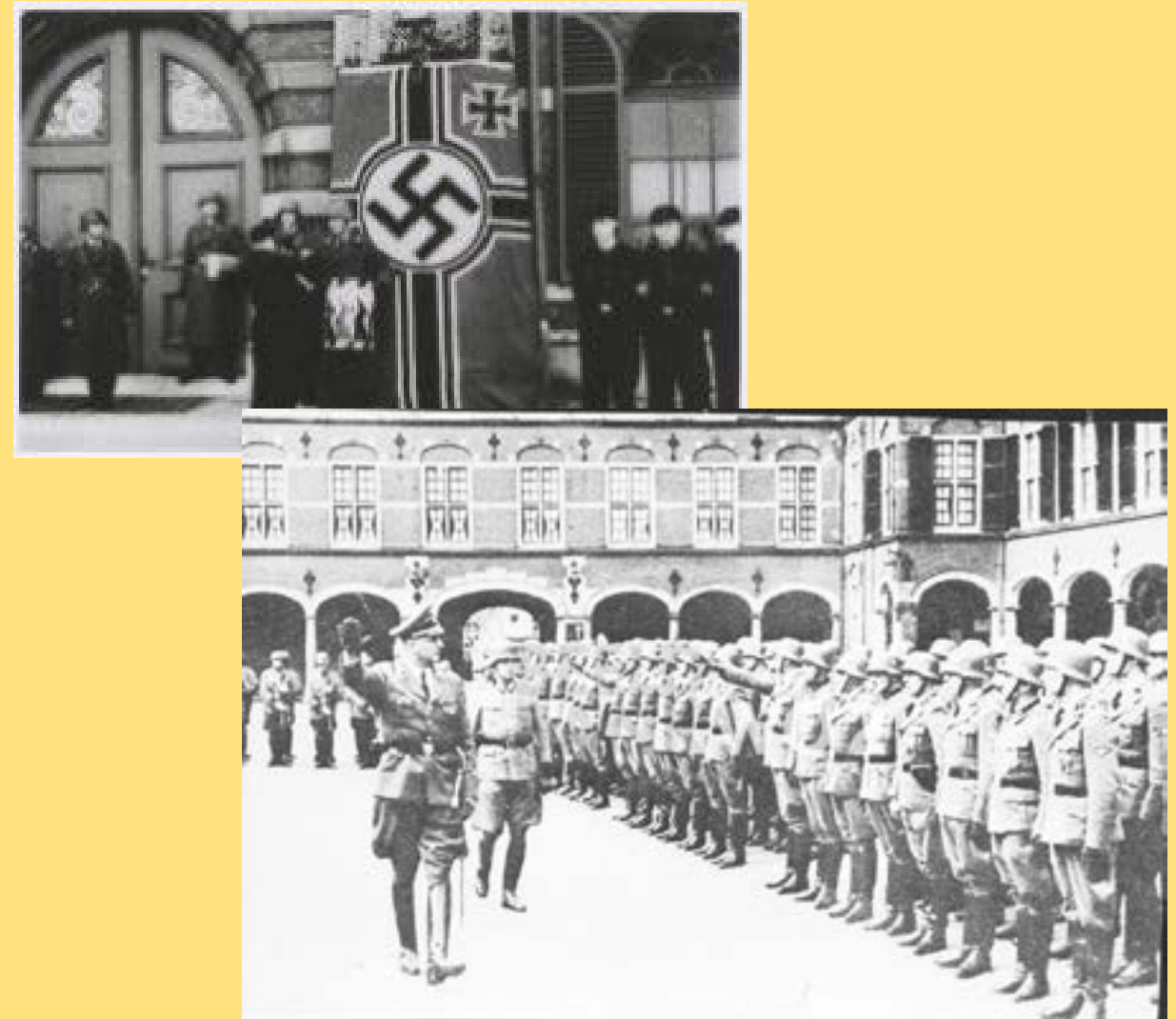
Een vrijdag, laat in de middag. Een paar auto's draaien met hoge snelheid het voetpad langs de Harddraver-slaan op. Ze stoppen bij een zijlaantje. Uit de auto's springen Duitse politiemannen met machinepistolen. Zij duwen vijf mannen naar buiten. Even later ratelen schoten. Het is al half donker, de regen klettert op de straten. Er zijn bijna geen mensen buiten. Toch zijn er toevallige getuigen. Een paar jonge Alkmaarders. Wat zien ze? Klik hier voor hun verhaal.

[Klik hier](#) voor getuigenis van een bewoonster van een huis aan de overkant, in de Wilhelminalaan.

[Klik hier](#) voor het verhaal van de tweede getuige, Wil Jansen. Zij fietst als jong meisje toevallig voorbij.

Het woord gefusilleerd betekent: doodgeschoten als militaire straf

De baas in bezet Nederland, Seyss Inquart, op het Binnenhof in Den Haag.

De eerste getuige.

Een bewoonster van een huis aan de overkant, in de Wilhelminalaan.

Mijn zoon zit voor het raam. Hij ziet de Duitsers met hun gevangenen uitstappen. Hij roept ons, want hij begrijpt dat er iets verschrikkelijks gaat gebeuren. We besluiten om niet te kijken. Maar we kunnen onze blik niet losmaken van de gebeurtenissen aan de overkant. Bij de vijf is een grote, knappe man. Een ander draagt een bruin jasje. Er is er ook één met een portierspet op. Kort daarna kraakt geweervuur. Er stijgt kruitdamp op, dan wordt er nog een keer geschoten. De meeste Duitsers vertrekken. Drie blijven achter om de plek te bewaken. Tegen middernacht komt er een platte wagen. Die haalt de vijf lichamen weg. De volgende ochtend vinden we nog de portierspet. We leggen hem terug op de plek waar we hem hebben gevonden.

Bij de rode cirkel op de kaart zijn de vijf mannen doodgeschoten.

Doorkijk door de Wilhelminalaan (1909).

[klik hier](#) om naar de vorige pagina te gaan

[terug naar startpagina](#)

De tweede getuige.

Wil Jansen, Zij fietst als jong meisje toevallig voorbij.
Haar verhaal:

In het schemerdonker fietste ik die middag over de Wilhelminalaan. Vanaf zo'n 40 meter afstand zag ik het gebeuren. De moffen haalden vijf mensen uit twee Duitse personenauto's en zetten hen op een rij. Alle vijf werden ze doodgeschoten. Ik sprong van schrik van mijn fiets. Een van de vijf kreeg nog een genadeschot. Er kwam iemand langsfietsen. Die riep naar me: "Maak dat je wegkomt, anders zetten ze jou ernaast!"

Bij de rode cirkel op de kaart zijn de vijf mannen doodgeschoten.

[klik hier](#) om naar
de vorige pagina
te gaan

[terug naar startpagina](#)

Wie waren de doodgeschoten mannen?

De vijf mannen kwamen uit verschillende plaatsen in Noord-Holland. Ze hadden gewone beroepen. Veehouder, winkelier, portier, werkman. Alle vijf waren ze vader van een gezin met jonge kinderen. Ieder streed op zijn eigen manier tegen de Duitse onderdrukking. Twee van de mannen zaten in het gewapende verzet. De andere drie deden los of klein verzetswerk. Niets waar je in gewone omstandigheden een hoge straf voor krijgt. Ze hadden alle vijf je vader of je buurman kunnen zijn...

Klik op de vijf silhouetten om te lezen en te zien wie zij waren

[terug naar startpagina](#)

Pieter Booij

Vader van een kind. Als werkloze moest hij verplicht in Duitsland werken. Hij liep daar uit het werk weg. Een paar maanden later werd hij in zijn woonplaats Amsterdam gearresteerd bij de mislukte koop van een pistool.

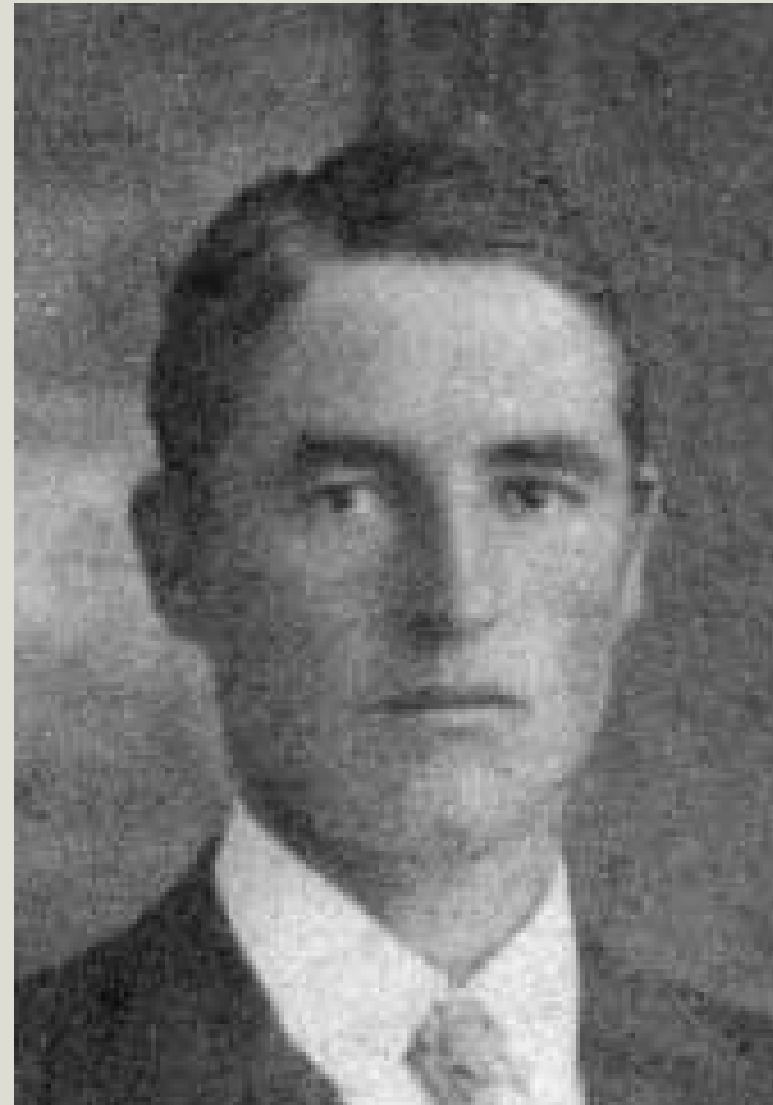
Pieter Booij, 43 jaar

[klik hier](#) om naar
de vorige pagina
te gaan

[terug naar startpagina](#)

Arie Kapitein

Weduwnaar en vader van vier kinderen, veehouder te Zijpe. De Duitsers verdachten hem van illegale handel in benzine en steun aan het verzet. Veel bewijs vonden ze bij een huiszoeking niet. Toch werd hij gearresteerd.

Arie Kapitein, 53 jaar

[klik hier](#) om naar
de vorige pagina
te gaan

[terug naar startpagina](#)

Marinus Post

Vader van acht kinderen, veehouder uit Kampen. Hij leidde verschillende verzetsgroepen en deed mee aan een serie overvallen en moordaanslagen op Duitsers. Tijdens een verzetsactie in Amsterdam werd hij verraden en opgepakt.

Marinus Post, 42 jaar

[klik hier](#) om naar
de vorige pagina
te gaan

[terug naar startpagina](#)

Pieter van Velzen

Vader van een baby, portier in Haarlem. Hij bracht daar kranten rond die door de Duitsers waren verboden. Ook hielp hij onderduikers. Bij een controle had hij 15 illegale kranten bij zich.

Pieter van Velzen, 31 jaar

[klik hier](#) om naar
de vorige pagina
te gaan

[terug naar startpagina](#)

Frans van der Zeijden

Vader van een baby en een zesjarig dochttertje, winkelier in Alkmaar. Hij was al vroeg in de oorlog betrokken bij verzetswerk en verzorgde een aantal onderduikers. Tijdens een wapentransport raakte hij in een vuurgevecht met de Duitsers zwaar gewond. Gewond en wel werd hij door de Duitsers gearresteerd en opgesloten en op 17 november 1944 tegelijk met de vier anderen gefusilleerd.

Frans van der Zeijden, 31 jaar

[klik hier](#) om naar
de vorige pagina
te gaan

[terug naar startpagina](#)

Waarom werden de vijf mannen doodgeschoten?

Hun dood was een represaille (wraak of vergelding) voor een aanslag die verzetsmensen in Alkmaar hadden gepleegd. Daarbij was een Landwachter gedood, een Nederlandse politiemann die voor de Duitsers werkte. De vijf mannen zaten opgesloten in Amsterdam. Ze werden speciaal naar Alkmaar gebracht om te worden doodgeschoten.

De Duitsers traden in het laatste halve jaar van de oorlog steeds wreder op. Het was wel duidelijk dat zij de oorlog gingen verliezen. Steeds meer Nederlanders sloten zich aan bij het verzet. Maar voor elke dode of gewonde Duitser werden Nederlandse burgers doodgeschoten. Soms wel tien of twintig.

Meer weten over gevaarlijk verzetswerk? [Klik hier](#) voor de schooltv-clip 'Uit handen van de Duitsers blijven'.

Een gedode landwachter na een aanslag

[terug naar startpagina](#)

Liggen de vijf doodgeschoten mannen hier aan de Harddraverslaan begraven?

Nee. De lichamen zijn op Duits bevel naar de duinen bij Bloemendaal gebracht en daar gedumpt in een kuil. De Nederlandse politie heeft ze na de oorlog teruggevonden. Samen met de lichamen van 417 andere doodgeschoten verzetsstrijders. Elke dode heeft later een eigen graf gekregen. Van het duingebied is een begraafplaats gemaakt: de Eerebegraafplaats Bloemendaal. Je kunt de begraafplaats bezoeken.

De Eerebegraafplaats Bloemendaal

Wil je stoppen?

Druk dan op de ESC-toets.
Je kunt het programma
daarna sluiten.

Colofon:

Stichting 5 Mei Comité Alkmaar dankt:

- Carly Misset die deze lesbrieff speciaal voor de basisscholen in Alkmaar heeft geschreven.
- Het Regionaal Archief voor de gedegen research en het bijzondere beeld- en archiefmateriaal.
- Het 4 mei Comité, dat een eerdere versie van de tekst ter beschikking stelde.
- Gemeente Alkmaar, die deze lesbrieff financieel mogelijk maakte.